

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1616

25. Quot Gentiles Rom. Imper. Christianam Ecclesiam vexauerint, et
persecuti fuerint.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14007

& docet ecclesia. Rogatus tandem, quare credis ecclesie id tradenti, & dicenti? Respondeo, quia Deus dicit esse ecclesie fidem habendam. Vbi circulus quidam est. Et videtur idem per se ipsum probari. Respondeo, duas rationes reddi, cur aliquid fide credamus; vnam, quae est per se ratio credendi, nimirum, Deum hoc vel illud dixisse; alteram, quae est nobis ratio dignoscendi, discernendi res Fidei: atque haec est, auctoritas Ecclesie, & fide alienos? De hac quoque Quaestione egi in 1. part. Instit. Moral. lib. 8. c. 24. q. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Tertio quaeritur, An ecclesia ius, & potestatem habeat proxime in actus mentis, simpliciter internos? De hac quaestione tractavi in prima parte Institutionum Moralium lib. 5. ca. 10.

Quarto quaeritur, Quid iuris, & potestatis habeat Ecclesia in Paganos à Christiana religione, & fide alienos? De hac quoque Quaestione egi in 1. part. Instit. Moral. lib. 8. c. 24. q. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

C A P. XXV.

Quod Gentiles Romani Imperatores Christianam Ecclesiam vexauerint, ac persecuti fuerint.

PRIMO quaeritur, Quod persecutiones, Catholica Ecclesia publicis Romanorum Imperatorum edictis perpessa sit? Constat ex Eusebio, Paulo Orosio, Paulo Diacono, & Nicephoro, passim fuisse decem prae caeteris grauiiores, & atrociores. Seuerus Sulpitius libro secundo, nouem tantum persecutiones recenset, & decimam ait esse futuram Antichristi edicto. At secundum Augustinum libro de Ciuitate Dei, 18. capit. 52. decem fuerunt persecutiones Imperatorum Romanorum publicis edictis illatae.

Primum persecutionem mouit Nero Imperator, qui SS. Apostolorum Petri, & Pauli, & multorum Martyrum, ac Virginum sanguinem fudit. Sub hoc Imperatore passi leguntur Procellus, & Martinianus die secunda Iulii, & tres milites, qui in Martyrio Beati Pauli Apostoli ad Christum conuersi, cum eo martyrii palmam adepti sunt die secunda Iulii. Item quadraginta septem Martyres baptizati à Sancto Petro, dum in carcere teneretur, Die decima quarta Martii, Nuceriae Felix & Constantia, 19. Septembris. Caius Episcopus Mediolanensis, discipulus Sancti Barnabae Apostoli, qui sanctos Geruidum, & Protasium baptizauit, 27. Septemb. Colossis in Phrygia Philemon, & Apphianus, discipuli Sancti Pauli Apostoli: 12. Nouembris. Vitalis pater Sanctorum Geruasii, & Protasii, Rauennae 28. Aprilis. Item Vrsicinus medicus Rauennae 19. Iunii. Mediolani vxor Vitalis Martyris 28. Aprilis. Aquileiae Hermagoras discipulus Sancti Marci Evangelistae, primus eius Ciuitatis Episcopus, & Fortunatus Diaconus 12. Iunii. Paulinus Sancti Petri discipulus primus Lucae in Tuscia 12. Iunii. Aquileiae Sanctae Virginis Euphemia, Dorothea, Thecla, & Erasma die 3. Septemb. Romae Anastasia, & Basilissa nobiles feminae, & Apostolorum discipulae 19. April. Mediolani Nazarus, & Celsus puer die 28. Iulij Torpes, qui magno officio in domo Neronis functus est, 27. Maij. Euellius e domo & familia Neronis, 11. Maij. Geruasius, & Protasius fratres, filii Vitalis, & Valeriae Martyrum, 19. Iunii. Rhemis Christus Beati Petri discipulus, & primus eius Ciuitatis Episcopus die 1. Septembris.

Secundam persecutionem mouit Domitianus Imperator, Neroni magis, quam patri, aut fratri similis Martyrium sub eo passi sunt Flauia Domitilla vna cum Euphrosyna, & Theodora suis Virginibus Romae die 7. Maij. Nereus, & Archileus fratres Bunuchi Flauiae Domitillae 12. Maij. Epaphras, S. Pauli Apostoli discipulus, & Colossens. Episcopus 19. Iulij. Thecla virginis Iconiensis à San-

cto Paulo ad Christi fidem perducta 27. Septemb. Victorinae Episcopus Amiteranus 1. Septembris. Felus in Tuscia, Romulus Beati Petri discipulus, & eius ciuitatis episcopus, cum aliis sociis die 6. Iulij. Carnoti in Gallia Grauius Martyr die 28. Maij.

Tertiam persecutionem excitauit Traianus. Sub hoc Imperatore Martyrii palmam adepti sunt, Clemens Papa, vigesima tertia Nouembris. Atque etiam Simeon frater Domini episcopus Hierosolymitanus 18. Februarij. Ignatius episcopus Antiochenus III. post S. Petrum 2. Februarij. Romae Euaristus Papa 26. Octob. Synope in Ponto, Phocas, qui ex naua factus est eius ciuitatis episcopus 14. Iulij. Edesse in Syria Barsimaeus eius ciuitatis episcopus: qui cum plurimos Gentiles conuinceret ad Fidem, & praemisisset ad Martyrii coronam, eos secutus est. 30. Iunij. Proclus, & Hilarius 12. Iulij. Caesareae Hyacinthus Cubicularius Traiani Imperatoris 3. Iulij. Edesse in Syria Sarbellius, & Barbafor eius 29. Ianuarij. Sozopolis Zozimus martyr 19. Iunii Philippis in Macedonia Rufus, & Zozimus martyres 18. Decemb. Romae Sulpitius, & Seruilianus 20. April. Crescens in Gallia episcopus 27. Iunii. Zaxarias item Viennae in Gallia 26. Maurus episcopus in Apulia cum Pantaleomone, & Sergio 27. Iulij. Anacleus Papa 13. Iulij. Onesimus S. Pauli Apostoli discipulus, Ephesinorum episcopus 16. Februarij. Maro, Eritiches, Victorinus 15. April. Quirinus Tribunus pater sanctae Babinae 30. Martij cum omni familia. In Armenia in monte Atarath, passio sanctorum Martyrum decem millium Crucifixorum. sic habet Martyrologium Romanorum die 22. Iunii, sic etiam Beda in Martyrologio eodem die. Vnde saluus est Radulphus Tugrensis de Canonis obseruat. proposuit. 11. dicens: De decem millibus Martyrum, quae fabulose dicuntur, donec aliud videro finguntur omni genere passionis Christi perpeffi fuisse in monte Atarath prope Alexandriam: nec eorum passio in aliquo Martyrologio authentico annotatur, nec ipsorum diem in aliquo Calendario antiquo potuerunt perire. Haec ille. Sed horum Martyrum passio in Martyrologio Romano, & Beda, vix dixi, continetur. Nec obstat, quod dicantur passi in monte Atarath prope Alexandria: non enim intelligitur Alexandria Aegypti, quae nimum distat ab Armenia, vbi martyrium petulerunt, sed Alexandria, quae est in Armenia. Nec item obstat, quod perpeffi leguntur sub Hadriano Imperatore: quia persecutio mota à Traiano Imperatore, continuata est Adriani edicto. Nec mirum est, quod decem millia Martyrum crucifixi sint: nam intra paucos dies omnes crucifigi potuerunt.

Hadrianus quoniam in politicis omnibus negotiis sibi imitandum Traianum proposuerat, persecutionem ab ipso Traiano excitatam continuauit. Passi sub eo Martyres leguntur in Gallia Dionysius cum Rustico, & Eleutherio, Tybure Symphorosa cum septem filiis: Geculius, Symphorosa vxoris, & Christianorum hospes, & monitor frater eius Amantius Tribunus & Cerealis Vicariam agens Praefecturam, cum aliis necantur: & Brixiae Faustinus Presbyter, & Iouita Diaconus ad bestias damnati: quae cum illis parcerent, Calocetus, & alij multi ex familia Principis conuertuntur ad Christum 15. Februarij. Item Afra Rhetiarum Praefidis vxor 24. Maij. Item Romae Eustachus, & Theopistis vxor eius cum duobus filiis Agapeto, & Theopisto 10. Septemb. Seraphia virgo Antiochena. Martyrologium Romanum 3. Septemb. Sabina nobilissima Romana 29. Augusti. Martyrolog. Roma. Sophia cum tribus filiabus Fide, Spe, & Charitate die 1. Augusti. Aurelio Antonino quaestiones in Christianos exercenti, tota vna ex ciuitatibus Asiae Christiana se illi ad necem obtulit, quae re perterritus, paucis damnatis, exclamauit: *ô miseri, si cupitis perire. praecipitia, & resili habetis.* Tertul. ad Scapulam. cap. 16. Passus est Euaristus Papa & Publius Episcopus Athen. Heros Episcopus Antioch. 17. Octo. Alexand. Papa, qui complures Senatores, & Praefectum vrbsi Hermetem cum omni familia, & alios Romanos

civitas ad fidem convertit. Passus est 5. Nonas Maii. Euen-
tius, & Theodulus Presbyteri, & Hermes Praefectus Vr-
bis cum suis, 3. Maii. Antinopoli Irais virgo, & alii com-
plures, Romae. Martyrolog. 21. Septem. Terentianus E-
piscopus Tudertinus vna cum Flacco, Eleutherius Epi-
scopus Illyricus cum Anthia matre. Chorebus Prae-
fectus, Euplychius in Capadocia, Ariadae in Phrygia, Exu-
perius Zoes, Cyriacus, Theodulus, Mariae ancilla, Theo-
dorus, Palusippus, Thamelus cum sociis, Philetus & fo-
cili 18. Martii. Lydiae, Macedonius, Theoprepidus Dux,
Chronidas Commentariensis.

Eandem persecutionem continuaverunt Iudices & Ma-
gistratus sub Antonino Pio. vnde Martyrii palmam adepti
sunt Sixtus Papa, Telesphorus item Papa, Alexander Epi-
scopus 21. Octobr. Toleti Pontianus, & multi alii in Italia.
In Oriente, Pergamus Agathodorus, Carpus, & Agatho-
nica. Pergae in Pamphylia Theodorus, & mater eius Phi-
lippa, & alii plurimi. Hetaeclae Glycerius, Apameae Ale-
xander, Damasci Victor, & Corona. In Ponto Hermias
miles, Marcianopoli Melecinus, Augustoduni in Graecia
Flocellus & alii. In Sardinia Potitus, Hyginus Papa.

Quartam persecutionem excitavit M. Antoninus Ve-
rus, qui tamen Christianos scripto faverit, & iuveniliter
tamen priuatis mandatis ad Praefatos Christiano-
rum sanguinem fundi iusserat. Continuata alicubi etiam
est tempore Antonini Commodi Imperatoris. In ea
persecutione Romae passi sunt multi, erga quos pia sancta
Praxedis filia pudens senatoris Christiani, & foror S. Puden-
tiane, Timothei & Nouati, officia veritatis exer-
cuit, vt haberet in Actis eius. Passi quoque sunt Iustinus
philosophus, pius papa, polycarpus Smyrnenfis Episco-
pus, eius discipuli ab eo in Gallias missi fuerunt Ando-
chius presbyter, Tyrifus Diaconus, & Felix die 24. Se-
ptemb. die 1. Nouembr. Benignus presbyter martyr apud
Diunonem in Gallia. Apameae in Phrygia Caius & Ale-
xander die 10. Martii, Melito Episcopus Sardenfis, Anice-
tus papa, Felicitas cum septem filiis Romae. Sorae Iulianus,
Spoleti Concordius presbyter & Pontianus. perusii Con-
stantinus Episcopus. Mediolani Calinerius Episcopus 21.
Iulii. Lugduni Alexander cum aliis 34. die 24. Aprilis. per-
gami Carpus Episcopus Tyathrenfis, pappas Diaconus
Agathonica foror eius, Agathodorus eorum famulus, &
alii multi 13. Aprilis Romae Alexander Episcopus die 21. Se-
ptemb. Sub Commodio passi sunt Soter papa Romae. In
Galliis immanis fuit, & atrox persecutio, vt constat ex li-
teris ecclesiae Viennensis, & Lugdunensis, ad ecclesias A-
siae, & Phrygiae, in qua passi martyrii sunt Rhodanus epi-
scopus Lugdunensis, sanctus Diaconus Viennensis, Atta-
lus cuius pergamenus, Blandina femina, Martinus. Ale-
xander, Verius, Epagathus, Pontius, Biblicus, & alii multi,
& teste Adone, 48. Martyres. Romae quoque Apollonius
senator Urbis. Mediolani Faustianus, Eleutherius papa, Ru-
finus & Marria.

Quintam mouit in Christianos persecutionem Septi-
mius percinax Imperator: quae continuata est sub Alexan-
dro Imperatore. Martyres sub Severo fuerunt Victor papa,
Leonides Origenis pater, Gundeus virgo Cathaginen-
sis 18. Iulii, Irenaeus Lugdunensis Episcopus S. polycarpi
discipulus, missus ab eo in Gallias cum omni civitatis suae
populo, Perpetua & Felicitas nobiles feminae in Mau-
ritania, cum Reuocato, Saturnino, & Secundulo die 7.
Martii. Zoticus Episcopus Octrenus in Armenia 21. Iulii,
Serapion in Aegypto 13. Iulii, Audelas in Gallia discipulus
S. polycarpi 1. Iulii. Philippus pater Eugeniae virginis, Au-
gustalis Aegypti praefectus 13. Septembr. Alexandriae pas-
si sunt Plutarchus, Serenus, Heraclides Catechumeni,
& altera Serenii, Rhais Catechumena. Potamiœna, vir-
go, & Marcella eius mater 28. Iulii. Basilides die 30. Iunii.

Hae persecutione continuata est, vt diximus, sub Alexan-
dro Imperatore, sub quo passi leguntur Romae Calepo-
dus presbyter, Palmatus Consul cum vxore & filiis, & a-
liis promiscui sexus 42. de domo sua. Simplicius Senator cu

vxore, & 68. de familia sua. Felix cum vxore sua Blanda Cu-
biculi Imperatoris Praefectus 22. Nouembr. Martyrolog.
Romanum die 16. Maii. Callistus Papa die 14. Octob. Mar-
tina virgo die 1. Ianuarii. Alterius Presbyter die 21. Octob.
Romae Caecilia virgo, & Valerianus sponsus eius, & Ty-
berius frater ipsius Valeriani, & Maximus, & Urbanus Pa-
pa 25. Maii.

Ne miretis Lector, cum legis in Martyrologiis multis,
passos esse martyrium sub Alexandro Imperatore, cum ve-
terum historicorum auctoritate constare videatur, Ale-
xandrum fuisse Christianorum studiosum, multaque in
eos beneficia contulisse, vt pote qui fuit Mammæ filius,
quae, vt scribit Eusebius libr. 6. c. 25. Christianis plurimum
fauit. Nam magistratum, & Iudicum opera, & sacerdo-
tum Gentilium odio persecutiones in Christianos exer-
cebantur.

Sexta persecutio fuit sub Maximino Imperatore. Eu-
seb. lib. 6. cap. 21.

Septimam persecutionem mouit Valerianus, quam
continuauit Galienus eius filius.

Octauam Aurelianus, quamuis Concilio Antiocheno
contra Paulum Samosatensem fauerit.

Nonam, prioribus longe acerbiorē mouerunt Dio-
cletianus, Maximianus, & Galerius Maximinus Impera-
tores.

Post hos etiam sunt persecuti Catholicam ecclesiam
Licinius Imperator, quamuis Christianam religionem
vna cum Constantino ante susceperat, & Iulianus Aposta-
ta, hoc est, religionis Christianae desertor, & transfuga, &
Valens Imperator, Valentiniani senioris frater.

Secundo quaeritur, An Romani Imperatores, qui fue-
runt ecclesiae persecutores, omnes hanc vitam mortalem
infelicitate, & male finierint? vt restantur, Eusebius, Oro-
sius, & Beda, Diuinae prouidentiae fuisse videtur vt quot-
quot Romani Imperatores Christianam religionem ini-
tuo surgentem impie delere, & extinguere tentauerint, &
infelices suarum rerum exitus, & successus viderint, & pes-
sima morte correpti ex hac vita decesserint.

Primus Nero, electio in Hispania Sergio Galba Impe-
ratore, & lata à Senatu sententia, vt nudus per publicum
ductus furca collo eius inserta, virgine usque ad mortem
caderetur, & ita de saxo praecipitaretur: Vndique desertus
& destitutus de palatio profugit, noctis medio urbem e-
gressus, sequente eum Spadone Sporo in Suburbano Li-
berti sui ad quartum Urbis miliarie idu gladii se transfi-
xit, adiuuante tepidantem manum impuro xuncho
Sporo, cum prius à quo feriretur, nullo reperto, exclama-
set: *Itane nec amicum, nec inimicum habeo? dederorosa vixi,
stuprius peream.* Suetonius, Eutropius.

Domitianus in cubiculo à suis propriis ministris, con-
scio vxore Domiticia, multis vulncribus confossus interi-
it. Caduere eius Senatus decreto populari Sandapila per
Vespilliones contumeliose, gladiatoris instar, elato, ex
Suetonio, & Eutropio. Omnia eius acta Senatus decreto re-
scissa sunt.

Traianus resolutione membrorum, & stupora corpo-
ris ac sensuum primum subito correptus, ita vt venenum
hausisse diceretur: postea aqua intercute repletus apud
Selinuntem Siciliae urbem extinctus occubuit. Ex Dionis
Casto.

Adrianus grauissimis & multiplicibus morbis tenta-
tus, infelicitate perit. Primum enim nimio sanguinis flu-
xu adeo debilitari coepit, vt de vita eius sepius desperare-
tur, sepius ipse mortem vocaret, sepius sibi ipsi manus
inferre constitueret: accessit sanguinis fluxui phthisis,
qua totum corpus contabuit, & in hydropisum desit: quae
nec magicis artibus curari potuit: nec tunc quidem fluxu
sanguinis vel parum restincto. Sicque dum tot malis mi-
serandum in modum discruciat, dolum impatien-
tia superatus in proprium corpus scruire decreuit. Pri-
mumq; à medico, cum venenum petiisset, nec impetrasset

po ingenti gladium pecuniam promisit: cumque nullus domesticorum obtemperaret: medicorum consilio cibo & potu, quamdiu morbis, & doloribus tantis conflictatur, abstinuit: cumque hoc potius morbum auerget, quam salutem afferret, aut cruciatus, & dolores mitigaret: tandem supra omnium hominum opinionem crudeliter infelicem vitam cum morte commutauit. *Ex Dione Cassio, Elio Spartiano, Aurelio Victore, & Eutropio.*

M. Antonius Verus apoplexia correptus, cum per triduum mutus decubisset, tandem extinctus est in Pannoniis. *Ex Eutropio, & aliis.* Refert itidem Beda propter Polycarpi, & Pionii martyrium in Asia eius edicto patratum, aliorumque plurimorum, qui in Gallia sanguinem pro Christo fuderunt secutum esse quasi eadem vindicem, atrocem pestilentiam, quae multas prouincias, maxime vero Italiam, & Romam vastauit. *Ab armis,* inquit Aurel. Victor, *quies nunquam erat, perque omnem Orientem, Illyricum, Italiam, & Galliam, bella feruebant, terramque non sine interitu ciuitatum, inundatione fluminum, lues crebra, locustarum species agris infesta, prorsus ut prope nihil, quo summus angoribus atterit mortales solent, dici, seu cogitari queat, quod non, illo regnante scierit.* Auctor est etiam Eusebius, anno ultimo Antonini Smyrnæ Asiæ urbem, in qua Polycarpus, & alii plurimi passi fuerunt, terramotu corruisse.

Seuerus Imperator, cura regnum feliciter primum admiustrasset, postquam in Christianos persecutionem mouit, in stultices rerum suarum successus vidit: variis & continuis periculis, & bellis distrahi cepit: tandem membrum omnium dolore confectus, venenum postulauit.

Maximinus infeliciter quoque perit in odium eius Senatus Rom. ipso uiuo, alios Imperatores designauit: exercitus ab eo in Africa defecit: tandem vix completo triennio, vna cum filio adhuc puero à suis militibus discerpitur, conclamantibus cunctis militari ioco: ex pessimo genere nec catulum quidem habendum. Postea omnes qui amici eius fuisse videbantur, capti, occisi, & tracti in chœcæ abieci sunt. *Aurelius Victor, & Iulius Capitolinus.*

Decius, cum nec biennium quidem integrum imperasset, mox vna cum liberis occisus est. *Ex Eusebio.*

Valerianus in Persicâ bellum profectus, viuus venit in hostium manus, & captus à Sapore Persarum rege, & captiuus lenex factus, ipsi regi Sapori pro scabellō seruibat: ipse enim luthi accluis regem Saporem ascensurum in equum, non manu sua, sed dorso attollebat, infamis officii damnationem sortitus donec viuit, ignominiosissima apud Persas seruitute conseruit: scribit Eusebius in sermone ad Conuentum Sanctorum eum iustum à rege, excoiriari. *Sed & tu,* inquit Eusebius, *Valeriane, quoniam eandem homicidiorum scitiam erga Dei subditos exercuisti, iustum Dei iudicium declarasti, dum captiuus ac vincitus, vna cum ipsa purpura, ac reliquo Imperatorio ornatu abductus, ac tandem à Sapore Persarum rege excoiriari iussus, & sale conditus perpetuum infelicitatis trophaum exexisti.*

Aurelianus, teste Eusebio lib. 7. *Historia cap. 30.* cum edicta contra Christianos promulgasset, & sua subscriptione firmare tentasset, diuinitus impia eius dextera turbata est: & morte subita condemnatur, qui de piorum morte cogitabat. Alibi dicit idem Eusebius, fulmine repentino conterritus à persequendis Christianis abstinuisse, sed tandem à suis occisum esse. Conueniunt omnes, Vopiscus Aurelius Victor, & Eutropius, eum ministrorum suorum fraude extinctum perisse.

Diocletianus, inquit Nicephorus lib. 7. *Historia cap. 20.* diuinitus expetitus plagis, toto primum corpore tumorem ingentem concepit: quo deinde varie dissoluto, lente ita emarcuit, ut blasphemiam eius, & impia lingua, quæ iniquitatem in altum euomerat, intra fauces ipsius vermium vim perferret, qui ex ore illius proropescentes, foetore pessimo locum habitationis omnem replebant: postremo more canis, quam maxime latrans sceleratam & nefariam eum quadam violentia animam exhalauit. Nicephorus. Alii testantur, eum metu, quo litteras minaces à Constantino

& Licinio accepisset, venenum haussisse. Alii verodiciunt, Senatus consilio interfecit fuisse.

Maximianus Hercules Diocletiani in Imperio collega, teste Ioanne Zonara, gladio sibi necem concepit.

Galerius Maximianus, inquit Eusebius lib. 8. *Histo. cap. 11.* vlcione diuina correptus, efflam ille, qui letis, & lignis canibus incedebat superbus; inflatis subito visceribus, suppurisque distenditur: in profundioribus denique peccatoris partibus obortum vlcus totos intrinsecus viscerum secessus tæbe serpente, depascitur: post etiam fistulis quibusdam in superficie purulentis, meatibus adaperitis, de interioribus putrefactis vulneris venis' ebullire cepit: numerata multitudo vermium: faesor vero tam intolerabilis, ut nullus omnino nec medicorum quidem propius posset assidere, quod carnes factis laute, & in omni luxuria enutritæ grauiorum ex corruptione nitorem putredinis exhalauerint. Denique plerisque medicorum, quod nec morbo aliquid mederi, nec viui foetoris tolerare possent, interfici iubet. In quibus cum quidam in glandans potius, quam medicaturus accederet, inspiratus à Deo: *Cur,* inquit, *Imperator, erras, & quod Deus inferi, ad homines putas posse reuocari? Nea humanus est iste morbus, nec à medicis curatur, sed recordare, quantum in seruis Dei egere, quam diligentem animam impius, & profanum existit: & intellige, unde tibi sint poscenda remedia. Nam & ego quidem mortem ceteris poteris tamen à medicis non curabitur.* Hæc dicitur Eusebius.

Licinius Imperator à Constantino semel atque iterum superatus & victus, eius mandato interfecit. *H. De eo Eusebius lib. 2. de vita Constantini sic ait:* Postquam hinc obsequium Ecclesie auspiciatus, sanguine virorum bonorum animam conspirauit; facta vindicta miserum exercuit. [Ecce enim repentinum abscissus medium pudendorum locum occupat: inde vaste fistulosum vlcus, & serpens morbi vis insanabilis & visceribus intus vermiculatio, quanta, quod dici nequit, spirans pestiferam virus scaturiebat.]

Julianus Apostata in Persicam expeditionem profectus, teste Theodoro, annona penuria laborauit: ipse vero Perse causam dolo in desertam ductus, conto traectus perierit. Et ut testatur Eusebius lib. 4. *Historia cap. 7.* Ogita è celo missa vulneratus interit: in nefarianam vocem eumpens: *Vicisti Galilee, Vicisti:* pusillumque proprii ciuitatis in aerem proiciens.

Sub Valentis Imperio adeo grando violenta decidit, ut manum globus vnius impleret, & lapidibus similibus efficeret: multi homines, & iumenta interierunt: nec diu multo post, teste Socrate lib. 4. *cap. 10.* Nicæam ciuitatem Bythiniæ ingens terræ motus lubuerit, tandem ipse Valens cum Scythia ad Thraciam congressus, fuso exercitu, turpiter succubuit: & faga se proripiens, eum domum quandam rusticam ingressus esset, & in acervo palearum sese abdidisset, Scythia post victoriam præsægentibus, & incendentes villas, ipse quoque Valens Imperator inter paleas igni exustus interiit.

C A P. XXV.

De Summi Pontificis potestate in Paganos, & eos qui sunt Christiana Fidei, & Religionis exortes.

HAECENUS tractauit de ea potestate, quam habet Rom. Pontifex in sacramento, in ritulos, & res Fidei, in ea quæ sunt iuris diuini, naturalis, humani, Canonici, vel Ciuilis: de ea item potestate, quam habet Imperatores, Reges, & Principes Christianos, in generale Concilium, in totam Ecclesiam Catholicam: superest mihi dicendum, quid iuris, & potestatis habeat in Paganos, quid eidem in mortuos.

Primo queritur, An summus Pontifex iure queat compellere Paganos temporalis Ecclesie ditioni subiectos ad Christi Fidem accipiendam: Egi de hoc questione part. 1. *Institutionum Moral. lib. 3. c. 4. quæst. 2.*

Secundo queritur, An possit Pontifex Rem. Pontifex

Paganos